

Pudler Jánosné Édesapja

A képen édesapám, Adler Mátyás látható valamikor az 1930-as évek második felében. Ez a kép úgy került hozzám, hogy amikor Rózsi nővérem meghalt, valamilyen ösztöntől hajtva, elmentem hozzá, a férjétől elkértem a régi képeket, és elkezdtem köztük kutakodni. Így találtam. Nála azért maradhattak meg a képek, mert nem volt deportálva, a budapesti gettóban vészelte át a holokausztot.

Az apai nagyszüleimet egyáltalán nem ismertem, nem tudok róluk semmit, még a nevüket sem. Az anyai nagyapám fuvaros volt, a nagyanyám otthon volt, de a nevüket sem tudom. Apám Alsóapsán született 1897. május tizenhetedikén, és Dachauban halt meg 1944. július tizenegyedikén [A Máramaros vm.-ben lévő Alsóapsa kisközség Trianon után Csehszlovákiához tartozott. -- A szerk.]. Én ezen az Alsóapsán életemben nem voltam. Apámék sokan voltak testvérek, de egyet sem ismertem közülük. Illetve 1945 után, amikor a testvéremnél laktam a Hegedűs Gyula utca 22-ben, egyszer mentem haza, és azt hittem, hogy kővé dermedek, mert mintha az apám lett volna ott. De nem ő volt, hanem az egyik testvére, aki aztán kivándorolt, már nem emlékszem, hova, és azt sem tudom, hogy hívták. Másnap utazott tovább.

Apám szabó volt. Amikor én mint késői gyerek 1929-ben megszülettem, már kezdett rosszabbul menni a családnak. Apám nem tudott elég munkát szerezni ahhoz, hogy eltartsa a hattagú családját. Berta néniék (anyám testvére) akkor már Késmárkon éltek, a Magas-Tátra aljában. A férje ötlete volt, hogy mivel ez síterület, és sok a turista, talán jobb lenne, ha odamennénk lakni,

mert ott apám tudna síoltönyöket varrni. Eleinte az apámnak viszonylag jobban ment, egy nagy áruházba tudott síruhákat szállítani, meg turistáknak méret után. Kialakult egy kis klientúrája.

Telt-múlt az idő, valahogy kevesebb munkája lett, és az adó nagyon magas volt, nem tudta kifizetni. Arra emlékszem, hogy jöttek a végrehajtók, és elvitték még a kuncsaftok szövetét is. Apám a végrehajtás után azt gondolta, hogy valami mást kell próbálni. Tudni kell, hogy nagyon szép hangja volt, és mindig nagyon szeretett volna kántor lenni. Valahol találkozott a zselizi rebbével, aki azt mondta neki, hogy tudná őt alkalmazni kántornak. Apámnak több se kellett, fölpackolta az egész családot, otthagytunk csapat-papot, és elköltöztünk Zselizre. Talán egy vagy két hétig maradtunk, mert rögtön kiderült, hogy nem lesz semmi ebből a kántorságból. Valami kis házikóban laktunk a rabbi közelében. Apám felmérte, hogy a szabóságból itt nem tudunk megélni, azt mondta, hogy tovább kell mennünk, valami városba kell költözni. Fogott bennünket, és elmentünk Lévára.

Léván is nagyon nehezen ment az üzlet. Aztán visszacsatolták a Felvidéket, jöttek a zsidótörvények. Alig telt el egy kis idő, az apukámat behívták a rendőrségre, és megállapították, hogy nem vagyunk odavaló illetőségűek, úgyhogy majdnem semmivel kellett utaznunk Aknaszlatinára, ahol születtem. Aknaszlatinát akkor még nem csatolták vissza. 1939 májusában jöttek be a magyarok Aknaszlatinára, amikor Erdély egy részét is visszafoglalták [Észak-Erdélyt a második bécsi döntéssel csatolták vissza, 1940-ben, Kárpátaljának ezt a részét pedig 1939 márciusában foglalták el a magyarok. Lásd részletesebben a "Kárpátalja" szócikket. -- A szerk.]. Ez azt jelentette, hogy mégiscsak magyarok lettünk, és visszamehetünk Lévára.

Gettóban elég rövid ideig voltunk. Június közepén egyszer csak sorba állítottak minket, mindenki vitte a batyuját, és mentünk ki az állomásra. A vonatút Auschwitzba körülbelül három napig tartott. Egyszer csak megállt a vonat, őrült zaj, az SS-ek ordítottak meg ütöttek. Azonnal kettéválasztottak, külön a nőket, külön a férfiakat. Apukát is rögtön ellökték mellőlünk.

Hazajött egy lévai orvos ismerős Dachauból, és mondta, hogy ne várjuk apukát, mert együtt volt vele Dachauban, és a karjai közt halt meg egy borzalmas betegségben. Nehéz cementzsákokat cipeltek emeletre valami építkezésen a Dachau melletti Allachban, nem tudtak tisztálkodni, a cementpor belement a pórusaiba, összekeveredett az izzadsággal, és tulajdonképpen megfulladt. Elég sokan haltak meg ott így.